

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ТА ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ КЛАСТЕРНИХ СИСТЕМ

Щербань М.В.

Науковий керівник – Оболенцева Л.В., д-р екон. наук, доцент

Визначення ефективності створення і функціонування кластерів є основною умовою їх формування. Значимість обґрунтованих параметрів ефективності кластерних систем визначається необхідністю забезпечення високого рівня економічної взаємодії економічних суб'єктів, що створює передумови успішного розвитку національної економіки. А результативність функціонування кластерних систем дозволяє не тільки визначити ефективність роботи складових елементів кластера, але й розрахувати соціально- економічний ефект, необхідний для інтенсифікації соціально-економічного розвитку країни. Для правильного визначення найважливіших напрямків підвищення економічної ефективності кластерної діяльності необхідно насамперед виділити рівні оцінки результатів створення і функціонування економічних кластерів.

Найвищим рівнем є аналіз політекономічного значення кластеризації. Він показує соціально-економічний механізм інтеграційних процесів, що відбуваються у суспільстві, і ідентифікацію економічних інтересів учасників коопераційних взаємовідносин. Такий підхід дозволяє на основі співставлення індикаторів розвитку соціально-економічної системи за різні періоди визначити ефект кластеризації в контексті інтенсифікації економічного розвитку і удосконалення суспільства.

Другий рівень оцінки ефективності кластерів полягає в визначенні результативності функціональних систем підприємництва, зокрема міжгалузевої інтеграції, взаємодії форм і видів бізнесу, поглиблення і інтернаціоналізації коопераційних зв'язків. З цих позицій ефективність кластерів визначається рівнем інтенсивності міжгосподарських стосунків та ефектом збільшення доходності галузей та науково-виробничо-комерційних об'єднань.

Третім рівнем до визначення ефективності процесів кластеризації є дослідження економічних переваг функціонування підприємства у складі територіального або галузевого кластера. Головним завданням цього підходу є обрахування ефекту залучення економічного суб'єкта до кластерної системи і визначення природи його внутрішніх економічних інтересів як чинника інтеграційних устремлінь. Індикато-

рами в цьому разі слугують основні економічні показники розвитку підприємства, розглянуті в порівняльній динаміці.

Четвертим рівнем до визначення ефективності процесів кластеризації є дослідження економічних переваг функціонування підприємства у складі територіального або галузевого кластера. Головним завданням цього підходу є обрахування ефекту залучення економічного суб'єкта до кластерної системи і визначення природи його внутрішніх економічних інтересів як чинника інтеграційних устремлінь. Індикаторами в цьому разі слугують основні економічні показники розвитку підприємства, розглянуті в порівняльній динаміці.

На всіх рівнях можуть застосовуватись різні критерії ефективності кластера в залежності від завдань аналізу. Як показує практика, визначити максимально об'єктивну оцінку ефективності можна лише за умов комплексного використання сукупності взаємопов'язаних і узгоджених критеріїв.

Обґрунтування критеріїв ефективності функціонування кластерних систем необхідно для визначення основних індикаторів, які мають визначені параметри і дозволяють визначати його кількісно та якісно на всіх рівнях дослідження кластера. Оскільки ефективною діяльністю кластерів можна вважати тільки за умови, що результат від їх створення та функціонування буде позитивно корелювати з витратами і значно перебільшувати доходність «докластерного» періоду, співвідношення цих індикаторів повинно відповідати наступній залежності: Ефективність = Витрати / Результат (ефект).

Але така оцінка буде не повною, адже визначення ефективності діяльності кластера має суттєві відмінності від оцінки ефективності підприємства. Діяльність кластерного об'єднання оцінюється на основі комплексного аналізу кінцевих підсумків його ефективності. Економічна суть ефективності кластера полягає в тому, щоб при комплексному підході на кожну одиницю витрат домогтися істотного збільшення прибутку, ніж за разового підходу кожного окремого підприємства.

Тобто якщо вивчити цю проблему більш детально, стає зрозумілим, що ефективною діяльністю кластера, можна вважати тільки за тих умов коли у процесі функціонування кластера підвищується ефективність не лише окремих підприємств, а й кластера в цілому.

Комплексна оцінка ефективності кластерної діяльності визначається в результаті інтегрального поєднання показників, сформованих на основі різних класифікаційних підходів до критеріїв оцінки: соціально-економічних цінностей, якісних та кількісних параметрів, факторів екстенсивного та інтенсивного розвитку тощо.